

**ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ
В КОЛЕДЖІ**

У статті розглядаються педагогічні умови організації методичної роботи в сучасному коледжі як складової удосконалення навчально-виховного процесу, досліджуються підходи до розуміння даної проблеми в роботах провідних науковців, зазначаються напрямки подальшого дослідження з розробки та апробації дієздатної системи оцінки результативності методичної роботи.

Постановка проблеми. Виходячи з того, що освітня галузь, як і вся економіка України, перебувають з 2008 року в стані глибокої кризи, коли фінансові можливості обмежені й питання розвитку матеріально-технічного забезпечення навчальних закладів відійшло на другий план, на наш погляд, рішення проблеми удосконалення навчально-виховного процесу без додаткового фінансування полягають у вдосконаленні організації методичної роботи коледжів, яка сприяла б допомозі викладачам у розвитку професійної компетентності, вдосконаленні і підвищенні педагогічної культури та активізації їхнього творчого потенціалу.

Аналіз досліджень та публікацій. Зміни, які відбуваються в освіті, потребують оновленого підходу до організації методичної роботи в сучасних навчальних закладах. Названа проблема знаходить своє відображення в дослідженнях багатьох учених і педагогів-практиків (В.М. Алфімов, О.О. Гаврилюк, Г.В. Єльнікова, І.В. Зайцева, А.М. Зубко, Л.М. Карамушка, В.В. Коваль, Н.Г. Комаренко, Т.І. Красікова, А.В. Литвин, О.Г. Романовський, О.Л. Сидоренко, В.О. Степашко, Л.Л. Сушенцева, Л.Г. Таланова, Є.М. Хриков, Г.С. Цехмістрова, Н.П. Шапошнікова, В.В. Шаркунова та ін.).

Формулювання цілей статті. Основною метою статті є визначення педагогічних умов організації методичної роботи в коледжі, дослідження підходів до розуміння даної проблеми в роботах провідних науковців та виявлення напрямків подальшого дослідження визначених складових.

Виклад основного матеріалу. Теоретичний аналіз проблеми дослідження та вивчення досвіду роботи коледжів показали, що методична робота в сучасному коледжі розглядається як цілісна динамічна соціально-педагогічна система, яка ґрунтується на досягненнях педагогічної науки і передового педагогічного досвіду. Система методичної роботи спрямована, перш за все, на підвищення професійної майстерності викладачів. Вона передбачає безперервне самовдосконалення педагогів, формування їхніх умінь науково організувати власну діяльність і брати участь в організації методичної роботи (в різних її формах) [1, с.26].

Якщо ми розглядаємо організацію методичної роботи у сучасному коледжі, то повинні усвідомити, що її вдосконалення буде відбуватися за певних педагогічних умов, які дозволять оптимізувати навчально-виховний процес та сприяти підготовці висококваліфікованих спеціалістів, що вміють самостійно мислити, вільно оперувати професійними поняттями; аналізувати ситуацію, прогнозувати її розвиток; приймати ефективні рішення, що відповідають реальній ситуації, обґрунтовувати їх; вільно володіти комп'ютерною й офісною технікою тощо.

Перш, ніж виявити або класифікувати умови, що впливають на той чи інший процес, необхідно чітко визначити поняття “умова”.

Тлумачний словник С.І. Ожегова визначає умову як вимогу, що ставиться однією із сторін, які домовляються; як усну чи письмову згоду про що-небудь; як правила, що встановлені у будь-якій сфері життя, діяльності; як обставини, за яких відбувається чи залежить будь-що.

З точки зору психолого-педагогічних досліджень, педагогічні умови ми розуміємо як обставини, за яких залежить та відбувається цілісний продуктивний педагогічний процес професійної підготовки фахівців, що опосередковується активністю особистості, групою людей.

Проте умови, які детермінують успішність функціонування системи методичної роботи саме в коледжах, не були предметом окремого наукового дослідження. Водночас, як свідчить практика, чим вищий рівень соціально-економічного розвитку суспільства, тим вищі вимоги висуваються до науково-методичної компетентності педагогічних працівників.

Організація методичної роботи не завжди відповідає сучасним вимогам, що, в свою чергу, гальмує результативність діяльності освітянського закладу і ставить проблему виявлення педагогічних умов, які сприятимуть підвищенню її ефективності, зокрема в коледжах.

Слушне зауваження, щодо зазначеної вище проблеми, висловлює В.В. Шаркунова, досліджуючи концепції педагогічного менеджменту: якісна організація науково-методичної роботи є об'єктивно і суб'єктивно необхідною умовою підвищення ефективності всього навчально-виховного процесу, але можлива тільки за умови її наукового обґрунтування [1,с.25].

Сьогодні всі розуміють, що, окрім впровадження в навчальний процес новітніх технологій, педагогам необхідні вміння творчо розв'язувати проблеми навчально-виховного процесу в індивідуальній, груповій та колективній формах методичної роботи.

Досліджуючи, організаційно-педагогічні умови удосконалення навчального процесу, А.М. Зубко залучає до педагогічних умов і такі, що забезпечують ефективність функціонування методичної роботи:

- диференціацію змісту навчання у відповідності з індивідуальними освітніми потребами педагогів;
- створення умов для вибору змісту, форм навчання; застосування інтерактивних методів навчання;
- адаптованість до реальних умов життя і праці;
- розвиток творчої особистості;
- посилення уваги до розвитку і вдосконалення вмінь і навичок педагогів щодо користування сучасними інформаційними та комунікаційними засобами;
- стимулювання самоосвіти та наукової праці педагогів [2, с.1-2].

Іншою важливою педагогічною умовою, що забезпечує ефективність методичної роботи, є застосування діагностичного підходу, що, як зазначає Л.Л. Сушенцева, допомагає виявити “слабкі ланки у методичній підготовці кожного педагога; причини, що їх породили;...найважливіші питання вдосконалення професійної майстерності членів педагогічного колективу” [3,с. 70].

Водночас, як зауважує О.Г. Романовський, якісну підготовку студентів у вищому навчальному закладі може забезпечити педагогічна система, яка ґрунтується на інтегрованому підході до здійснення методичної роботи [4,с.19].

Основними педагогічними умовами, що найбільше впливають на ефективність діяльності навчального закладу, і зокрема його основної ланки – науково-методичної роботи, В.М. Алфімов вважає “розробку і реалізацію програм індивідуального розвитку і саморозвитку особистості, підвищення педагогічної майстерності, здійснення програмно-цільового підходу до управління...” [5,с.33]. Останнє, на нашу думку, має особливе значення для організації сучасної системи методичної роботи в навчальному закладі, зокрема в коледжі.

Підготовка педагогів до методичної діяльності повинна відбуватися, як зазначає Л.Г. Таланова, у спеціально організованих умовах, які сприяють “оволодінню способами педагогічного аналізу та проектування методичних завдань; актуалізації особистісної зацікавленості у вивченні педагогічних інновацій і оцінці

значущості професійної мислєдїяльностї, що визначають передовий педагогїчний досвїд” [6,с.21].

Майже такї ж педагогїчні умови ефективної органїзацїї методичної роботи в навчальному закладї видїляє і Н.Г. Комаренко, а саме: “адекватнїсть цїлям та завданням освїти; системнїсть у вивченнї, узагальненнї та використаннї передового педагогїчного досвїду; оригїнальнїсть у примноженнї традицїй; інновацїйнїсть у виборї форм і технологїй професїйної комунїкацїї; гласнїсть у проектуваннї індивїдуальних траєкторїй професїйно-особистїсного розвитку вчителїв; гуманнїсть у сферї педагогїчного співробїтництва і співтворчостї” [7,с.20].

Схожї судження висловлює і О.Л. Сидоренко, який виходить із того, що головною метою методичної роботи є “забезпечення умов систематизацїї колективної й індивїдуальної дїяльностї педагогїчних працівникїв, спрямованих на пїдвищення рївня їхньої науково-теоретичної, психолого-педагогїчної пїдготовки, професїйної майстерностї, загальнокультурної орієнтацїї, тобто приведення їхньої фахової та методичної компетентностї до рївня сучасних вимог розвитку освїти в суспїльствї”. Саме тому, на його думку, умовами функцїонування методичної роботи мають бути:

- поглиблення фахових науково-теоретичних і методичних знань, пїдвищення професїйно-педагогїчної майстерностї, рївня загальної культури і освїченостї педагогїчних працівникїв;
- вивчення і впровадження в педагогїчну практику досягнень педагогїчної науки та передового педагогїчного досвїду;
- розвиток творчої ініціативи педагогїв і формування позитивної мотивацїйної сфери їх дїяльностї [8,с.18].

Дослїджуючи проблему вдосконалення системи методичної роботи, Е.Н. Ричихїна та Г.В. Ніколаєва слушно наголошують на необхідностї вїдмови вїд жорсткої структури управлїння нею і переходу до бїльш гнучкої її моделї. Дослїдники зазначають також, що в сучасних умовах функцїонування системи методичної роботи в навчальних закладах акцент ставиться на індивїдуальних формах її органїзацїї. Саме тому, важливими умовами успішного функцїонування системи методичної роботи є: обов’язковий аналіз досягнень кожного педагога; органїзацїя системи їх матерїального та морального стимулювання; створення сприятливого психологїчного мїкроклїмату в колективї [9,с.98].

У коледжах основними пїдроздїлами органїзацїйної структури, якї здїйснюють методичну дїяльнїсть, є вїддїлення, предметнї цикловї комїсії, науково-методичний центр (методичний кабїнет). Важливою органїзацїйно-педагогїчною умовою ефективної дїяльностї цих пїдроздїлїв вважається рацїональний розподїл педагогїчних та адмїнїстративних кадрїв. Як вїдмїчає Т.І. Красїкова, такий розподїл враховує: професїйну, психологїчну і загальнокультурну вїдповїднїсть посадам, якї вони обїймають; готовнїсть до органїзацїйно-педагогїчної дїяльностї, комунїкабельнїсть у вїдносинах з людьми, вїдданїсть справї [10,с.20].

Безперечно, однїєю з обов’язкових умов функцїонування системи методичної роботи є наявнїсть висококвалїфікованого викладацького складу, спроможного забезпечити якїсну професїйну пїдготовку студентїв. Тому розробка програм розвитку кадрового потенцїалу також є педагогїчною умовою здїйснення методичної роботи. Як зазначає І.П. Жерносек, методична робота “озброює педагогїчнї кадри необхідними знаннями і вмїннями, сприяє пїднесенню їхнього наукового рївня та професїйної майстерностї” [11,с.24]. Йдеться про комплексний, системний та безперервний процес, який базується не тїльки на централїзованому пїдвищеннї квалїфацїї викладачїв на вїдповїдних курсах, а здебїльшого – завдяки якїсно органїзованїй науково-методичнїй дїяльностї.

Виходячи з того, що проблема особистостї стала сьогоднї центральною в психолого-педагогїчнїй науцї, І.В. Зайцева розглядає мотивацїю “не тїльки як умову

ефективного навчання, а й як важливий чинник розвитку особистості майбутнього фахівця” [12,с.15], що в принципі виступає педагогічною умовою, яка забезпечує успішне функціонування системи методичної роботи.

Іншою важливою педагогічною умовою, що сприяє ефективності функціонування системи методичної роботи, є необхідність запровадження демократичних форм управління у педагогічному колективі. Зазначене положення знайшло своє підтвердження в багатьох наукових дослідженнях, зокрема, на думку Є.М. Хрикова, “особливістю сучасної управлінської ситуації є необхідність у демократизації...” [13,с.22]. До умов, що підвищують ефективність системи управління навчально-виховним процесом, дослідник відніс: пріоритетність творчого характеру діяльності керівників, оптимізацію їхнього стилю керівництва, створення сприятливого соціально-психологічного клімату в колективі.

Важливо, що позитивний психологічний клімат у колективі, як зазначає Л.М. Карамушка, “забезпечує формування у працівників почуття задоволення своєю діяльністю, формує позитивне, оптимістичне ставлення до світу, сприяє виникненню нових соціогенних потреб, значна частина яких може реалізуватися завдяки здійсненню професійної діяльності” [14,с.145].

Зважаючи, що професійна діяльність педагогів коледжів підпорядкована процесу підготовки молодших спеціалістів та бакалаврів, реалізація положень наступності в даному процесі є важливою педагогічною умовою. Це ствердження знайшло відображення в науковій праці А.В. Литвина, який розробив модель ступеневої підготовки фахівців і довів, що вона є відкритою системою, яка постійно “оновлюється, змінюється, удосконалюється відповідно до суспільних потреб, розвитку навчальних технологій, зміни професійних вимог, пов’язаних з науково-технічним прогресом” [15,с.10].

Необхідною умовою якісної підготовки фахівців у системі ступеневої освіти є здійснення на високому рівні методичної роботи, що передбачає розроблення методичного забезпечення навчально-виховного процесу, зокрема наскрізних навчальних програм, добір методів, форм і дидактичних засобів навчання; оптимізацію змісту і структури навчання.

Саме тому надзвичайно важливим для успішної організації методичної роботи у коледжах є створення умов для обміну передовим педагогічним досвідом роботи, якому притаманна спрямованість на вирішення актуальних проблем навчання і виховання. Впровадження передового педагогічного досвіду, як підкреслює О.Л. Сидоренко, носить творчий характер і має такі властивості, як: “перспективність, соціальна значущість, результативність, дієвість, повторюваність, інноваційність, прогресивність” [8,с.29]. Л.Л. Сушенцева також зазначає, що “створення, вивчення, узагальнення та впровадження передового педагогічного досвіду – одна з головних умов функціонування методичної роботи” [3,с.65]. Останнє підтверджується більшістю педагогів-практиків.

Однак, як слушно застерігає І.В. Зайцева, необхідно творчо підходити до впровадження інноваційних технологій, самокритично оцінювати свою попередню діяльність, “відмовитися від сліпого копіювання та репродукування, надалі розвивати позитивні сторони власної організації” [12,с.66].

Таким чином, узагальнюючи існуючі дослідження, можливо виділити основні педагогічні умови функціонування системи методичної роботи в коледжі:

- поглиблення фахових науково-теоретичних і методичних знань, підвищення професійної педагогічної майстерності, загальної культури;
- створення умов для обміну та впровадження передового педагогічного досвіду;
- створення позитивного психологічного клімату в колективі;
- запровадження демократичних форм управління в педагогічному колективі;
- створення мотивації навчання та розвитку особистості викладача;
- розробка програми розвитку кадрового потенціалу;
- використання діагностичного підходу;

- проведення аналізу досягнень кожного викладача;
- організація системи матеріального та морального стимулювання.

Проте, на нашу думку, цей перелік педагогічних умов можливо розширити такими важливими положеннями, як впровадження нових інформаційних технологій навчання, удосконалення управління освітою, формування творчого стилю діяльності педагогів, який полягає в тому, щоб навчити викладачів діяти в нестандартних педагогічних ситуаціях, бачити протиріччя, доводити істинність свого погляду, формулювати, ставити і самостійно вирішувати навчальну проблему. Та найважливішою педагогічною умовою функціонування системи методичної роботи, на наш погляд, є створення системи оцінки результативності методичної роботи на основі визначених критеріїв, наявність методики діагностування професійних, особистісних та ділових якостей педагогічних працівників.

Висновки. Створення педагогічних умов організації методичної роботи в сучасному коледжі сприяє зростанню ефективності навчально-виховного процесу, безперервності процесу підвищення професійної та педагогічної майстерності викладачів.

Перспективи подальших досліджень. На нашу думку, розробка та апробація дієздатної системи оцінки результативності методичної роботи на основі визначених критеріїв, наявність методики діагностування професійних, особистісних та ділових якостей педагогічних працівників створять необхідні педагогічні умови успішної організації методичної роботи в сучасному коледжі.

Література:

1. Шаркунова В.В. Соціальне управління та концепції педагогічного менеджменту в загальноосвітніх закладах: Дис. .. канд. пед. наук: 13.00.01 / Державна академія керівних кадрів освіти. – К., 1998. – 170 с.
2. Зубко А.М. Організаційно-педагогічні умови удосконалення навчального процесу в системі підвищення кваліфікації педагогічних кадрів: Автореф. дис. .. канд. пед. наук: 13.00.04 / Центральний інститут післядипломної педагогічної освіти АПН України. – К., 2002. – 22 с.
3. Сушенцева Л.Л. Управління системою методичної роботи в сучасному професійно-технічному училищі: Дис. ...канд. пед. наук: 13.00.04/ Криворізький держ. педагогічний ун-т. – Кривий Ріг, 1999. – 211 с.
4. Романовський О.Г. Теоретичні і методичні основи підготовки інженера у вищому навчальному закладі: Автореф. дис. ... докт. пед. наук: 13.00.04 / Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України. – К., 2001. – 40 с.
5. Алфімов В.М. Педагогічні основи організації навчально-виховного процесу в ліцеї: Автореф. дис. .. докт. пед. наук: 13.00.01 / Інститут педагогіки АПН України. – К., 1997. – 51 с.
6. Таланова Л.Г. Підготовка майбутніх учителів до методичної діяльності: Автореф. дис. .. канд. пед. наук: 13.00.01 / Південноукраїнський держ. педагогічний ун-т ім. К.Д. Ушинського. – О., 1997. – 24 с.
7. Комаренко Н.Г. Форми організації методичної роботи в гімназії: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Південноукраїнський державний педагогічний ун-т ім. К.Д. Ушинського. – О., 1997. – 24 с.
8. Сидоренко О.Л. Педагогічні умови ефективності науково-методичної роботи з учителями загальноосвітніх навчально-виховних закладів: Дис. .. канд. пед. наук: 13.00.01 / Харківський держ. педагогічний ун-т ім. Г.С.Сковороди. – Х., 1996. – 189 с.
9. Рычихина Э.Н., Николаева Г.В. Совершенствование системы управления методической работой // Инновации в образовании. – 2004. – № 1. – С. 91-99.
10. Красікова Т.І. Організація навчального процесу у коледжі економічного профілю: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Харківський державний педагогічний ун-т ім. Г.С. Сковороди. – Х., 2002. – 230 с.
11. Жерносек І.П. Удосконалення науково-методичної роботи в сучасних загальноосвітніх школах, ліцеях і гімназіях: Монографія. – К., 2001. – 204 с.

12. Зайцева І.В. Мотивація учіння студентів / За ред. П.Г. Лузана. – Ірпінь: Редакційно-вид. відділ АДПС України, 2000. – 191 с.59.
13. Хриков Є. М. Теорія та методика внутрішкільного управління в сучасних умовах: Автореф. дис. ... докт. пед. наук: 13.00.01 / Київський ун-т ім. Т.Шевченка. – К., 1997. – 48 с.
14. Карамушка Л.М. Психологія управління: Навч. посібник. – К.: Міленіум, 2003. – 344 с.
15. Литвин А.В. Наступність у професійній підготовці фахівців машинобудівного профілю в системі “ВПУ – вищі заклади освіти”: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Інститут педагогіки АПН України. – К., 2002. – 20 с.

В статье рассматриваются педагогические условия организации методической работы в современном колледже как составной части совершенствования учебно-воспитательного процесса, исследуются подходы к пониманию данной проблемы в работах ведущих учёных, отмечаются направления дальнейшего исследования по разработке и апробации дееспособной системы оценки результативности методической работы.

In clause the pedagogical conditions of methodical work' organization in modern college are considered, as the components of perfection of educational process, are investigated the approaches to understanding of the given problem in works of the conducting scientists, the directions of the further research on development and approbation of capable system of an estimation of productivity of methodical work are marked.

УДК 317.13: 373.3

Калашнікова Т. В.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ ФОЛЬКЛОРНИХ ЖАНРІВ У ЗМІСТІ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Статтю присвячено проблемам підготовки майбутніх учителів початкових класів до використання жанрів дитячого фольклору в змісті ігрових технологій. Проаналізовано підручники і посібники до них на вміст фольклорних жанрів, які можна використовувати у навчально-виховному процесі першого класу.

Постановка проблеми. Сучасні умови інтенсивного введення в педагогічний процес різноманітних інноваційних технологій зумовили перегляд і якісне оновлення змісту підготовки майбутніх учителів, зокрема початкових класів. Про підготовку нового покоління педагогічних працівників, підвищення їхньої загальної культури, професійної кваліфікації наголошується у Державній національній програмі «Освіта» («Україна ХХІ століття») [4]

Зміни у всіх ланках освіти торкнулися і початкової школи. Тому вчителям початкових класів доводиться найважче: вони не тільки виконують своє основне завдання, але й застосовують нововведення, які забезпечують наступність у традиційній системі навчання, виховання та розвитку школярів. Залучаючи інноваційні технології в освітній процес першого класу загальноосвітньої школи, учителям не обійтись без ігрових моментів. Як зазначає В.Давидов, «повноцінну трудову діяльність можна сформувати лише на основі ігрової і навчальної, а навчальну діяльність – тільки на основі ігрової» [2, с4].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Іграм та ігровим технологіям присвятили свої праці В.Кукушин, В.Петрусинський, Г.Селевко, Н.Бібік, О.Савченко, О.Скворчевська та інші, однак існує певна розбіжність між запитам сучасного навчального процесу і ґрунтовними методичними розробками цієї проблематики.